

БУРЯЧЕНКО А.М

студент 3-го курсу екологічного факультету Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ З БЕЗПЕКИ І СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПІ

Події в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь що почались з 23 лютого 2014 року отримали назву Кримська криза. Українська влада називає кримські події військовим втручанням Росії та закликає міжнародну спільноту виконувати свої зобов'язання щодо гарантій територіальної цілісності та безпеки України. Держави-учасниці ОБСЄ конфлікт у Криму пропонують вирішити тільки шляхом діалогу. Вісімнадцять країн організації вирішили відправити 35 військових експертів у відповідь на відповідне прохання України.

На початку нового тисячоліття актуалізувалась необхідність розбудови ефективної європейської системи колективної безпеки, основу якої складає Організація з безпеки і співробітництва в Європі (далі ОБСЄ; Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE) – найбільша з існуючих регіональних міжнародних організацій з підтримання безпеки, що має великий потенціал у сфері забезпечення стабільності в Європі [1].

Проблемні напрями діяльності ОБСЄ досліджуються вітчизняними (М. Баймуратов, О. Делінський, В. Денисов, М. Капіруля, П. Клімкін, В. Крушинський, М. Микієвич, В. Муравйов, Н. Мушак, К. Савчук) вченими. Серед яких існують різні підходи до оцінки сучасних процесів у сфері європейської безпеки, а також ефективності структури та функціонування ОБСЄ.

Діяльність ОБСЄ охоплює низку сфер, від заходів раннього запобігання конфліктам і превентивної дипломатії до реалізації проектів у сферах забезпечення прав людини та свободи ЗМІ. Основні напрями діяльності ОБСЄ: контроль над розповсюдженням озброєнь; дипломатичні зусилля щодо запобігання конфліктам; заходи зі зміцнення довіри та посилення безпеки; захист прав людини; розвиток демократичних інститутів; моніторинг виборів; економічна та екологічна безпека; робота на місцях [4, с.298]. ОБСЄ надає допомогу у врегулюванні спорів та запобіганні конфліктам. Організація заохочує процес роззброєння та обміну інформацією з метою зміцнення довіри і зменшення загрози конфліктів, вона сприяє впровадженню принципів демократичного контролю в збройних силах, надає допомогу в знищенні надлишків зброї та боєприпасів, забезпеченні безпеки складів і сховищ. ОБСЄ сприяє вирішенню конфліктів за допомогою широкого інструментарію: місії та інші форми діяльності на місцях; місії щодо встановлення фактів та місії доповідачів; особисті представники Діючого Голови; спеціальні цільові групи [2, с.210].

Діяльність ОБСЄ в зонах конфліктів, як правило, зводиться до підтримки мирних зусиль ООН. Місії ОБСЄ вирішують питання щодо повернення біженців, які залишили свою країну під час збройного конфлікту, спостерігають за дотриманням прав людини, оцінюють умови забезпечення і захисту прав людини, охорони культурних цінностей під час збройних конфліктів [6, с.76–78].

Україна є рівноправним учасником ОБСЄ, вона бере активну участь у діяльності Організації, насамперед, у роботі її керівних органів та прийнятті ними рішень. Україна залучена до всіх процесів, пов'язаних зі зміцненням безпеки в регіоні, а також до політико-військового, людського, економіко-екологічного вимірів діяльності ОБСЄ, вона неодноразово залучалась до різних заходів ОБСЄ, серед яких – заходи з врегулювання кризових ситуацій. Важливе значення мало активне співробітництво України з місією ОБСЄ в Україні, а нині – з Координатором проектів ОБСЄ в Україні та його офісом. Протягом 1994–1999 рр. в Україні діяла перша місія ОБСЄ, що розташувалася в Києві з представницьким офісом у Сімферополі. Її завданням було запобігання та врегулювання конфлікту в Автономній Республіці Крим. Місія успішно виконала покладені на неї завдання – підтримання суверенітету, територіальної цілісності, непорушності кордонів України тощо – та в 1999 р. припинила функціонування в Україні. Закриття Місії ОБСЄ в Україні стало першим в історії Організації випадком завершення роботи її польової структури у зв'язку з успішним виконанням свого мандата [4, с.295]. Відповідно до рішення Постійної Ради №295 від 1 червня 1999 р. в Україні запроваджено посаду Координатора проектів ОБСЄ в Україні. До його повноважень входило планування, виконання і спостереження за реалізацією в Україні проектів відповідно до компетенції ОБСЄ, забезпечення їх фінансування за рахунок виділення коштів з бюджету ОБСЄ та добровільних внесків її державучасниць. Україна брала участь у заходах ОБСЄ з врегулювання балканської кризи, співпрацювала з Координатором проектів ОБСЄ в питаннях реалізації проектів на надання допомоги в облаштуванні кордону між Україною і Молдовою. Представники України працювали в місіях ОБСЄ в Грузії, Боснії і Герцеговині, Хорватії, Косово та ін.

Серед головних напрямів діяльності України в рамках ОБСЄ є наступні: врегулювання «заморожених» конфліктів, насамперед у Придністров'ї та Нагірному Карабасі [6, с.76–78]; активна робота всередині ОБСЄ щодо реформування Організації задля підвищення її дієвості вирішення питань, пов'язаних з енергетичною безпекою; нагляд місії зі спостереження ОБСЄ за виборами в Україні; забезпечення свободи слова; залучення Верховного комісара у справах національних меншин ОБСЄ (далі- ВКНМ) до вирішення питання облаштування кримських татар і представників інших депортованих народів, обмін досвідом. ВКНМ активно вивчає становище української меншини в Росії та російської в Україні. На думку ВКНМ, в

Україні, порівняно з Росією, створено кращі умови для культурного, національного, освітнього розвитку російської меншини [5]. Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ (далі-БДІПІ) надає допомогу в роботі Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, консультації з питань реформування адміністративної структури Конституційного Суду України, сприяє вдосконаленню виборчого законодавства, надає допомогу в створенні Національної ради із запобігання торгівлі жінками та у вирішенні інших важливих питань [3, с.136].

Координатор проектів ОБСЄ в Україні займається реалізацією проектів, розроблених за ініціативою українських урядових/неурядових організацій та затверджених Міністерством закордонних справ України. Проектна діяльність стосується таких напрямів: приведення вітчизняного законодавства у відповідність із міжнародними зобов'язаннями України у сфері захисту прав людини та основоположних свобод; розвиток адміністративного права та системи адміністративної юстиції; запровадження системи безкоштовної правової допомоги; покращення юридичної освіти; захист прав людини в контексті юридичної освіти; розвиток національного превентивного механізму проти катувань та жорстокого поводження у місцях тримання під вартою в Україні; протидія організованій злочинності; підтримка гендерної рівності та боротьба із гендерно обумовленим насильством; свобода ЗМІ та перехід до цифрового телерадіомовлення; сприяння прозорості виборчих процесів в Україні; розвиток громадянського суспільства; сприяння співпраці між організаціями громадянського суспільства та місцевими органами влади; перепідготовка та соціальна адаптація військовослужбовців, звільнених у запас; очищення територій від вибухонебезпечних залишків війни та боєприпасів, їх утилізація; підвищення обізнаності школярів про безпечну поведінку під час надзвичайних ситуацій; сприяння безпеці державного кордону; енергоефективність та доступ до інформації про стан довкілля; впровадження екологічної освіти в загальноосвітній школі; протидія екологічним правопорушенням на державному кордоні; адаптація до змін клімату; транскордонне стале управління басейном річки Дністер; підсилення належного урядування через використання цифрових адміністративних послуг [6, с.58–59].

Отже, аналіз діяльності ОБСЄ щодо протидії новітнім невоєнним загрозам європейській безпеці, зокрема Кримської кризи, свідчить, що Організація діє гнучко і мобільно, а питання ефективності функціонування пов'язані, переважно, з обмеженістю її повноважень і станом виконання державами-учасницями взятих на себе зобов'язань. На наш погляд, викладене зумовлює необхідність розширення повноважень та створення умов для підвищення дієвості органів ОБСЄ, покращення механізмів прийняття та реалізації рішень, а також підкреслює важливість добросовісного виконання державами-учасницями взятих ними в її рамках міжнародних зобов'язань, забезпечення прав та основоположних свобод людини.

Список використаних джерел:

1. Баймуратов М.А. Международно-правовые аспекты становления и развития европейской системы безопасности на пороге XXI века : монография / М.А. Баймуратов, А.А. Делинский. – Одесса : Юридична література, 2004. – 184 с.
2. Европейское международное право : учебник / Отв. ред. Ю.М. Колосов, Э.С. Кривчикова, П.В. Саваськов. – М. : Междунар. отношения, 2005. – 408 с.
3. Мушак Н.Б. Міжнародно-правова діяльність Організації з безпеки і співробітництва у Європі у сфері захисту прав людини / Н.Б. Мушак // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2012. – № 3. – С. 133–137.
4. Україна в міжнародних організаціях : навчальний посібник / За ред. Ю.І. Макара. – Чернівці : Прут, 2009. – 880 с.
5. OSCE [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osce.org>
6. OSCE Handbook. – Vienna: OSCE Press and Public Information Section, 2007. – 118 p.